

MERDEKA

Nr 21 - Feb 2004

ÖSTTIMOR

Information

**Ingen lösning
i sikte i Aceh**

Sid 16

**Besök från
Indonesien**

Sid 9

**Nyheter från Östtimor,
Västpapua, Aceh och Indonesien**

Merdeka & Östtimorinformation

Redaktören har ordet	3
Mitt liv som expat	3
Hur är det egentligen i Östtimor ?	4
Fem internationella nyheter	6
Brev ställde krav på Indonesien	7
Brev ställde förgäves krav på Indonesien	8
Ingen bankettansvarig	9
Besök från Indonesien	9
Östtimorkommitténs möte	10
Riksdagsmotioner	10
Sveriges landsstrategi för Östtimor	11
Författarbesök från Östtimor	13
Grova övergrepp i Västpapua	14
OPM-soldater dödade	14
Åtta döda i jordskred	15
Bekanta ansikten i Västpapua	15
Ingen lösning i sikte i Aceh	16
Kommande valet i Indonesien	17
Det indonesiska samhället i Guds namn	18
Ny bok om Västpapua	20

Merdeka & Östtimorinformation

Ansvarig utgivare:

Gabriel Jonsson

Redaktör:

Gabriel Jonsson

gabriel.jonsson@orient.su.se

Redaktionsadress:

Gabriel Jonsson

gabriel.jonsson@orient.su.se

Tel 08-33 62 47

Layout:

Mats Sjögren

mt.sjogren@telia.com

Adresser:

Föreningen ett Fritt Papua

c/o Thomas Petersson

Nybodagatan 10

171 42 Solna

Östtimorkommittén

c/o Jonsson

Tegnérslunden 12, 3 tr

113 59 STOCKHOLM

Tryckt av: FFSI Malmö

ISSN Nr: 1402-2559

Rättelse

Alla fotografierna i nummer 20 av Merdeka & ÖsttimorInformation från barnhemmet i Dili var tagna av Bertil Rydén. Tyvärr så hade denna uppgift blivit felaktig och vi beklagar det.

Redaktören har ordet

Ettårsdagen av terrorrådet i Bali den 12 oktober 2002 uppmärksammades med flera artiklar i pressen. Det var en förskräcklig händelse, men man får inte glömma bort att långt fler människor sedan dess har fallit offer för frihetskampen i Aceh och Västpapua. Genom att konflikterna har pågått länge finns det dock få uppseendeväckande händelser att skriva om. Detta har gällt även för den indonesiska övärlden i sin helhet under hösten.

Föreningen ett Fritt Papua och Östtimorkommittén arbetar förstås vidare ändå. Läget är fortsatt låst i Västpapuakonflikten men frågan är inte bortglömd och togs, i likhet med Acehfrågan, nyligen upp i en riksdagsmotion. Östtimor däremot blir alltmer av en utvecklingsfråga. Därför ägnades kommitténs öppna medlemsmöte den 12 november åt Sveriges landstrategi för Östtimor.

I Östtimor har det föga överraskande visat sig vara en väsentligt annorlunda uppgift att bygga upp landet än att leda motståndskampen. Utrikesminister José Ramos Horta deklarerade nyligen att regeringen är emot att en internationell domstol för Östtimor upprättas och att en

försoning med Indonesien har högsta prioritet. Och att Östtimor, som under ockupationen genomled efterkrigstidens proportionellt sett största folk mord, undertecknat och ratificerat ett bilateralt immunitetsavtal med USA är ett exempel på hur realpolitik och inte moral sätter sin prägel på utrikespolitiken. Man får nu hoppas att inte fler handlingar följer som visar att Östtimors regering ger mänskliga rättigheter låg prioritet. Östtimorkommittén har därför all anledning att kritiskt följa utvecklingen i landet.

Förutom redogörelser för höstens aktiviteter innehåller detta nummer en artikel om författaren Luis Cardoso, som besökte Sverige i november, och hur han ser på läget i Östtimor. Därtill finns mycket annat om vad som har hänt i Aceh, Indonesien, Västpapua och Östtimor.

Till sist vill redaktören passa på att önska alla läsare en god fortsättning på det nya året !

Gabriel Jonsson

Mitt liv som expat

Jag vet inte vad jag hade väntat mig när jag klev av planet i Dili, men inte var det att jag ett dygn senare skulle sitta i en portugisisk lyxvillas svala vardagsrum och tillsammans med diplomater och FN-tjänstemän avnjuta en utsökt hummer med vitt vin.

Jag hade förberett mig att möta fattigdom, traumatiserade människor och ett samhälle med färska sår efter ockupation och krig. Vad jag inte visste var att jag utöver allt detta även skulle möta ett sjudande parallellsamhälle av bistånds- och FN-arbetare som jag måste integreras i. De kallas för expatriates, eller expats, alla dessa utländska hjälparbetare som oftast lever under helt andra förhållanden än timoreser.

Från hela världen

De jobbar inom FN-administrationen eller för någon stor internationell organisation och kommer från hela

världen. En expat kämpar hela dagen mot hetta, mygg, långsam dator, sina egna bristande tetun-kunskaper och tycker när han/hon kommer hem att en dubbel gin och tonic är mycket välförtjänt. Om den timoresiska städerskan då fortfarande inte lämnat tillbaka de tvättade underkläderna stiger genast irritationen igen, vilket dämpas med ännu en gin och tonic. När man sedan efter en hård arbetsvecka kommer hem till ett strömavbrott och två kackerlackor i badrummet är det skönt att få släppa loss på en vild fest hos någon annan expat som antingen fyller år eller håller en avskedsfest.

Experter på att festa

Ingen kan festa som en expat. Fri från sitt eget lands sociala kontroll och utmattad efter arbete under hård press förtjänar man en rolig kväll utan krav på officiellt uppförande. Dessutom är det spännande med alla dessa människor från olika länder, utom från Östtimor förstås som inte är särskilt väl representerat på dessa fester. Fast

då och då är det ju någon där som känner premiärministern eller har talat med Xanana samma dag.

Trösta diplomater

Mina altruistiska insatser i Östtimor blev inte av den karaktär jag föreställt mig när jag full av nit anlände till Dilis dammiga flygplats. Istället för en handräckning på timoresiska barnhem eller gräsrotsarbete i lokala föreningar finner jag mig strax i färd med att trösta diplomater som dumpats av portugisiska FN-soldater, eller att uppmuntra diplomater att dumpa portugisiska FN-soldater.

Det blev heta diskussionerna i vårt hus om att använda bikini på stranden.

Är bikini OK ?

Istället för uppslitande samtal om mänskliga rättigheter diskuterar jag redan efter några veckor vilket lands FN-styrka som har det snyggaste kamouflagemönstret. För att inte tala om de heta diskussionerna i vårt hus om vår rätt att använda bikini på stranden. De flesta timoresiska kvin-

nor badar med kläderna på, och helst inte alls inför okända män. Mina expatväninnor intar olika hållningar i frågan, särskilt under söndagsbrunchen med en Bloody Mary i handen. Den ena vill respektera den lokala kulturen och inte bada i bikini. Den andra kritiserar det patriarkaliska system som påtvingar kvinnor regler för klädsel och vill visa att alla kvinnor har rätt att klä sig eller inte klä sig som de vill. Vilka slutsatser vi än drar i vårt hus är det fullt av halvnakna biståndsarbetare på Cristo Rei beach under helgen. Resultatet är att stora mängder timoresiska tonårspojkar investerar en dollar i en taxiresa till stranden bara för att slå sig ned och titta på västerlänningarna i bikini. Ett nytt helgnöje som växt fram sedan 1999 och FN:s närvaro. Allt medan jag snorklar omkring ovanför de färgsprakande korallreven försöker jag förgäves minnas hur jag kom på idén att åka till Östtimor. Vad mina anledningar en gång i tiden än var kan jag nu konstatera att jag förutom tetun talar portugisiska och bättre franska samt dansar både salsa, samba och tebe tebe. Trots min uppväxt i en Stockholmsförort har mitt engelska uttal fått en klädsam anstrykning av engelsk internatskola. Och mitt liv som expat har bara börjat.

Ann-Mari Karlsson

var praktikant på UNDP Östtimor i sex månader under 2002-2003

Hur är det egentligen i Östtimor?

Har Du lika svårt som jag att skapa Dig en sammanfattande bild av läget i Östtimor? Läser Du många olika artiklar som ger olika bilder? Det här är ett försök att ge en överblick genom att ställa tre olika "nyheter" mot varandra. Som så ofta när det gäller nyhetsrapportering är det "dåliga" nyheter som dominerar. Men Du ska veta att återuppbyggnaden i Dili har kommit långt och att utvecklingen snabbt går framåt.

FN vädjar om katastrofhjälp till 110.000 i Östtimor

Den 16 september 2003 vädjade FN:s matprogram om katastrofhjälp till 110.000 fattiga i Östtimor. Många av dem har tvingats att livnära sig på vilda växter på grund av två års torka i höglandet.

- De äter bara ett eller högst två mål mat om dagen och målen är mindre, vanligen består de av vilda rötter och en gröt gjord på palmblad, sade Mohamed Saleheen, som är Indonesien-ansvarig hos UN World Food Programme (WFP).

FN vill dela ut månadsransoner på 55 kilo majs eller ris och bönor under 4 månader till 24.800 familjer. Det kostar 2,7 miljoner US-dollar. FN:s mat och jordbruksorganisation (FAO) kommer att dela ut utsäde, gödsel och verktyg till 12.000 familjer för att hjälpa dem till nästa skörd.

Källa: FN, New York

The Economists landsöverblick Sammanfattning

Regeringen kommer att få kämpa för att få behålla valmanskårens stöd om den misslyckas att effektivt ta itu med den växande korruptionen. Östtimors utsikter för ekonomisk tillväxt 2004-2005 är dåliga eftersom utdelningen från landets olje- och gasrikedomar i Timorsjön kommer att vara begränsad de närmaste åren.

Inrikespolitik

Regeringen sitter säkert, trots att den kämpar för att tillgodose den nya nationens behov. Om inte premiärmi-

Merdeka & Östtimorinformation

Nr 21 – 2004

nister Mari Alkatiri visar att han är besluten att utrota korruption och nepotism kommer folkets motvilja mot hans förvaltning att öka. Presidenten, José Alexandre "Xanana" Gusmão, kommer att fortsätta att vara en stark kraft i granskningen av regeringen trots den nya konstitutionens begränsning av presidentmakten.

Utrikesfrågor

Efter självständigheten har Östtimors ledare försökt öka det internationella medvetandet om landet och skapa starka bilaterala relationer. Om regeringen ska nå dessa mål, måste den ta itu med ett antal besvärliga frågor, särskilt med de närmaste grannarna Australien och Indonesien. Trots att en överenskommelse nåtts om fördelningen av royaltis från gasfälten i Timorsjön mellan Östtimor och Australien, så har den styrkans taktik som den australiska regeringen använt försämrat de bilaterala relationerna. (Se artikel på annan plats – Tommy Pollák).

Trender

Användningen av den amerikanska dollarn som valuta hjälper Östtimor att undvika valutafrågor under de tidiga skedena i landets utveckling. Men det betyder också att regeringen bara har minimal kontroll över den monetära politiken, vilket begränsar regeringens möjligheter att styra ekonomin. En ny nationell valuta väntas inte bli införd förrän Östtimor har byggt upp en fungerande centralbank med ett komplett penningssystem.

Ekonomisk tillväxt

Östtimors ekonomi upplevde en tillfällig framgång under 2000-2001 med en årlig tillväxt på omkring 15 %. Den verkliga bruttonationalprodukten uppskattas ha ökat med bara 3 % 2002 och har troligen minskat 2 % 2003. Framgången kom genom den efterfrågan som den stora internationella närvaron och återuppbyggnaden efter skövlingarna vid det indonesiska tillbakadragandet i september 1999 skapade. Nu när storleken av de internationella uppdragen har minskat till följd av Östtimors nya självständighet är utsikterna för tillväxt 2004-2005 begränsade.

Källa: The Economist Intelligence Unit, Country outlook

Första gallupundersökningen

– förtroendet minskat och Fretilin svagare

Med stöd av det amerikanska internationella republikanska institutet har den första gallupundersökningen efter självständigheten nyligen genomförts i Östtimor.

Framtidsutsikter

Antalet timoreser som är optimistiska när det gäller landets framtid har sjunkit från 75 % förra året till 48 %

i år. 42 % av dem som svarat säger att landets situation är bättre nu än när det blev självständigt 2002, medan 39 % säger att det är sämre nu.

Bekymren över framtiden beror på en rad olösta problem. 65 % säger att korruptionen ökat efter självständigheten och 43 % att ekonomin försämrats.

Friheten, säkerheten och skolsystemet har blivit bättre efter självständigheten.

Partierna

Regeringspartiet Fretilins stöd har efter 18 månader vid makten minskat från drygt 57 % till just över 50%.

Det Demokratiska Partiets stöd har ökat 3-4 % från de 8,7 % det fick vid valet 2001 och det Socialdemokratiska Partiets stöd har ökat 2 %.

Belo mest populär

Dilis före biskop, fredspristagaren Carlos Ximenes Belo, är landets mest populära person. Andra plats delas av president Xanana Gusmão och biskop Basilio do Nascimento. På tredje plats kommer utrikesminister José Ramos-Horta följd av överbefälhavaren Taur Matan Ruak och socialdemokraternas ledare Mário Carrascalão och först efter denne kommer premiärminister Mari Alkatiri från Fretilin.

President Xanana Gusmão
näst populärast

Tommy Pollak

Källor: Lusa, 2003-11-06 - First poll shows FRE-TILIN slipping, but keeping majority support
AAP, 2003-11-15 - East Timorese losing confidence,
<http://au.news.yahoo.com//031114/2/mj29.html>

Fem internationella nyheter

Östtimor kräver 2,8 miljarder dollar av Australien

Östtimor vill från Australien ha 2,8 miljarder amerikanska dollar i royalty från tre oljefält i Timorsjön, Laminaria-Corallina och Buffalo, som producerar sedan flera år. Dessa fält ligger närmare Östtimor än det nyöppnade gasfältet Bayu-Undan för vilket Australien har lovat Östtimor 90 % av royaltyt.

Premiärminister Alkatiri vill att produktionen stoppas tills en överenskommelse om havsgränsen nåtts. Östtimor vill att den ska gå mitt i det 600 km breda havet, medan Australien vill att kontinentalsockeln ska vara gräns. På vissa ställen ligger den bara 150 km från Östtimors kust.

Premiärminister Alkatiri

Laminaria-Corallina var tills nyligen det "australiska" oljefält som producerade mest, 180.000 fat om dagen, men produktionen har nu sjunkit till 50.000 fat. Buffalo är ett litet fält, som upptäcktes 1996.

"Östtimor har inte fått ett öre av de omkring 2 miljarder US-

dollar som Australien väntas få från dessa fält." Dessa tre fält täcks inte av någon av de olika mer eller mindre provisoriska överenskommelser som träffats mellan Australien och Östtimor.

Australien hävdar att Östtimors beräkning av Australiens inkomster är starkt överdriven och att Australien inte behöver stoppa produktionen tills dess tvisten lösts.

Källor: The Australian, 2003-11-18 – E Timor's \$2,8bn oil claim The Age, 2003-11-19 – Australia accused over oil and gas <http://www.theage.com.au/articles/2003/11/18/1069027116721.html>) Associated Press 2003-11-14 – East Timor PM accuses Australia of delaying oil talks

FN utökar sin Östtimorbudget

I november diskuterade FN:s 58:e generalförsamling budgeten för olika fredsbevarande uppdrag. Budgetkommittén rekommenderade att budgeten för uppdraget i Östtimor (UNMISSET) för tiden från den 1 juli 2003 till den 30 juni 2004 höjs från 188 miljoner dollar till nästan

209 miljoner. Kommittén rekommenderade också att FN ska lämna inventarier värda drygt 16 miljoner dollar, som UNMISSET använt, i gåva till Östtimor.

Källa: <http://www.un.org/News/Press/docs/2003/gaab3592.doc.htm>

Australiens insats

Paul Foley

Australiens Östtimorambassadör Paul Foley uppskattar att omkring 500 australiensare arbetar i Östtimor och att 400 är där som oavlönade frivilliga. Nästan 1.000 soldater var stationerade i Östtimor fram till den 1 december 2003, nu är antalet bara hälften så stort.

Rotaryklubbarna i Australien har samlat in miljoner och skickat många frivilliga att bygga upp barnhem och skolor. Företag har samlat in pengar och verktyg och välgörenhetsorganisationer har bidragit med mat.

Ett exempel på Rotaryklubbarnas insatser diskuterades i den australiska radiosändaren ABC:s program den 7 november. Rotaryklubben i Surfers Sunrise har skickat 1000 rullstolar gjorde av gamla cyklar till Östtimor. Och nu håller den på med en konstruktion av billiga, enkla hus, som både ger svalka och skydd mot cykloner.

Källa: Heidelberg Leader, 2003-11-19 – Australians help in massive rebuilding job, ABC Pacific, 2003-11-07 – East Timor design plan for housing project, <http://www.abc.net.au/ra/pacbeat/stories/s984740.htm>

Oroligheterna i Dili den 4 december 2002 utredda

UNMISSET har nu lagt fram utredningen av oroligheterna i Dili den 4 december 2002 då 2 demonstrerande studenter sköts till döds. Vid en presskonferens den 18 november 2003 i Dili presenterade chefen för FN-uppdraget i Östtimor, Kamallesh Sharma, utredningen.

Den lägger ansvaret för att FN-polisen tillsammans med den östtimoresiska polisen inte ens med de fredsbevarande styrkornas hjälp lyckades hindra våldsamheterna med plundring och mordbrand på FN-polisen. Vidare konstaterar utredningen att den östtimoresiska polisen inte har varit särskilt samarbetsvillig med utredningen. Över 400 personer har intervjuats och 151 vapen prov-

skjutits av utredningen utan att det kunnat fastställas vem som avfyrade de dödande skotten. Orsaken är att kulorna gått igenom kropparna och inte återfunnits.

Utöver de två döda skadades 16 personer vid oroligheterna.

FN-chefen Sharma nämnde inte den dåvarande kanadensiske chefen för FN-polisen, Peter Miller, vid namn, men gav honom tydligt skulden. Peter Miller avslutade sitt uppdrag i juni 2003.

Källor: The Age, 2003-11-19 – UN failed to act Effectively in Dili Riots, Inquiry Finds UNMISSET, 2003-11-18 – inofficiell uppteckning från presskonferens i Dili

Östtimor vill förlänga FN-närvaron, Australien lovar att stanna

Östtimors generalkonsul i Sydney (Australien), Abel Guterres, sade till AFP den 17 december 2003 att Dili vill att FN-uppdraget i Östtimor förlängs med två år från den 1 juli 2004. Skälen är att polisen och militären behöver mer utbildning och att förvaltningsapparaten behöver

hjälp för att kunna fungera ordentligt. Infrastrukturen måste förstärkas och allmänhetens säkerhetskänsla stärkas. FN:s närvaro ger trygghet, vilket behövs efter 25 års traumatisering. Utrikesminister José Ramos-Horta förklarade att han skulle vilja se 400 FN-poliser som stöd till landets egna som skulle vara otillräckliga om social oro drabbar landet.

- Vi talar bara om några hundra poliser och 50 till 70 civila rådgivare, inte 4000 – 7000 soldater som 1999 och 2000, sade han till ABC.

Australiens premiärminister John Howard sade att Australien kommer att stanna tills Östtimor är stabilt. Australien har ännu inte fått någon formell begäran från Dili att förlänga truppers vistelse. Det finns nu omkring 440 australiska soldater i Östtimor. De utgör en del av FN:s fredsbevarande styrka som totalt består av 1700 man.

Tommy Pollak

Källa: AFP, 2003-12-17 – East Timor asks UN to extend mandate, Australia says it will stay

Brev ställer krav på Indonesien

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen drog i september i gång en kampanj för den internationella brottmålsdomstolen.

92 länder var då anslutna till denna domstol, vilket innebär att de hade ratificerat Romstadgan från 1998 som är dess grund. Romstadgan trädde i kraft 2002 efter att 60 länder hade ratificerat den. Domstolen inledde sitt arbete i Haag i mars 2003. Eftersom Indonesien inte är anslutet till domstolen skickade Föreningen ett Fritt Papua och Östtimorkommittén den 29 september följande brev, som är taget från kampanjmaterialet, till den indonesiske ambassadören i Sverige:

The Republic of Indonesia's Ambassador in Sweden

Sysslomansgatan 18, 1tr.

112 41 Stockholm

Dear Mr. Ambassador,

The past century witnessed the worst violence in the history of mankind. In the absence of any effective way to bring the world's worst criminals to justice, voices around the world began to raise

the need for a permanent judicial institution that would have the power to try and punish individuals who commit the most horrific crimes.

Those calls were heard when the Rome Statute of the International Criminal Court entered into force on 1 July 2002. With the establishment of the ICC, a new era is dawning. Everybody in this world will benefit from the ICC's work to promote law and justice. We will all benefit when no individual - regardless of origin, background, or social standing - can get away with genocide, crimes against humanity, or war crimes.

Thus we support the ICC and strongly urge Indonesia to do the same by ratifying the Rome Statute, and to have a constructive relationship with the court until that ratification.

Sincerely,

Hendrik Amahorseja / Gabriel Jonsson

Chairman Free Papua Association Chairman East Timor Committee

Brev ställde förgäves krav på Östtimor

Med anledning av Svenska Freds- och Skiljedomsföreningens kampanj för den internationella brottmålsdomstolen skickade Östtimorkommittén den 23 oktober nedanstående brev till Östtimors premiärminister Mari Alkatiri och utrikesminister José Ramos Horta.

President George Bush hade givit Östtimor respit att godkänna avtalet

för perioden 1/7-1/11. Avtalet offentliggjordes den första november.

His Excellency

Prime Minister of East Timor [Foreign Minister of East Timor] Mari Alkatiri [José Ramos Horta]

Please permit us to draw your attention to a very urgent issue:

We highly appreciate that East Timor in 2002 ratified the Rome Statute and thereby became a member of the International Criminal Court. We believe that East Timor did so in belief that the ICC could be a powerful instrument in bringing perpetrators of human rights violations to court as a way to promote respect for human rights worldwide.

With this background, we find it somewhat diffi-

cult to understand that the East Timor Government last year signed a bilateral immunity agreement with the United States. [With this background, we find it somewhat difficult to understand that you last year on behalf of your government signed a bilateral immunity agreement with the United States.] There must be extraordinary reasons for a country, that suffered so much during its liberation struggle, to sign an agreement that undermines respect for human rights.

Will there not be, having signed such an agreement with the United States, difficulties to expect that Indonesia would meet demands from East Timor to extradite perpetrators of human rights abuses?

For the ICC to be able to work efficiently and fairly, it is crucial to stop the United States' Administration from seeking bilateral immunity agreements with countries around the world. Therefore, we believe it is crucial that as many states as possible adhere to the Rome Statute and should stop signing such agreements. Furthermore, these agreements have been concluded by legal experts to be contrary to international law and the Rome Statute of the ICC.

Having said this, we sincerely urge you to reconsider the position of the government of East Timor and to work for preventing the Parliament and the President from approving the agreement. There is still time to stop the agreement to become valid: the Bush administration has given East Timor a presidential waiver for reasons of national interest on July 1, 2003 until November 1, 2003.

We thank you for your cooperation and look forward to a constructive relationship.

Sincerely,

Gabriel Jonsson

Chairman Swedish East Timor Committee

Ingen bankettansvarig

Östtimors "first lady", president Xanana Gusmãos fru, Kirsty Sword-Gusmão har skrivit en bok, *A woman of independence*, som getts ut på Pan i Australien 2003.

Kirsty Sword-Gusmão

Därför har hon under hösten rest i Australien för att främja försäljningen och samla in pengar till stiftelsen Alola, som hjälper östtimoresiska kvinnor och deras familjer. Kirsty har

gett en rad intervjuer. De ger inblickar i livet i Östtimor. I Radio Australia den 3 november 2003 så sade hon bland annat -*Många familjer har i genomsnitt 7,5 barn och då är det en stor del av genomsnittslönen bara för att låta dem gå i skolan.*

I en intervju med Sun-Herald den 2 november berättar hon skrattande: *"Strax innan min man svor eden som president förra året rådde mig en amerikan att anställa en bankettansvarig. Självt undrade jag om det vore för mycket med en bil. Jag har fortfarande ingen bankettansvarig, presidentpalatset är en villa med tre sovrum, många strömavbrott och stopp i vattenförsörjningen"*

Tommy Pollak

Besök från Indonesien

Asmara Nababan, föreståndare för det nyligen upprättade Indonesiens center för studier av demokrati och mänskliga rättigheter, besökte tillsammans med tre medarbetare Sverige under några dagar i oktober.

Anledningen till besöket var att de nyligen hade avslutat ett av SAREC finansierat forskningsprojekt om de demokratiska krafterna i Indonesien. De skall nu påbörja ett nytt projekt med stöd från bl.a. Sida som skall undersöka problemen och möjligheterna i Indonesiens demokratisering.

Seminarium på universitetet

I programmet ingick bl.a. ett seminarium på statsvetenskapliga institutionen vid Stockholms universitet. Seminariet leddes av docent Anders Uhlin. Olle Törnquist, professor i statsvetenskap och utvecklingsforskning vid Oslos universitet och initiativtagare till projektet, deltog också.

Diskussionen utgick från boken *The Indonesian Post-Soeharto Democracy Movement*, som beräknas komma ut i december. Slutsatserna i boken, som är en bred och landsomfattande studie, och preliminära resultat av det nya forskningsprojektet presenterades. Boken är en uppföljning av en studie utgiven 2001 av Olle Törnquist och

den indonesiske sociologen Arief Budiman om demokratiseringen fram till 1998, då ju president Suharto avgick.

En svår demokratisering

Ett problem för demokratiseringen är att knyta ihop aktivister på gräsrots- och toppnivå. Dessutom är NGO:s relativt svagt organiserade. Den politiska makten är koncentrerad till Jakarta, och att decentralisera makten till provinserna är därför ingen lätt uppgift. Två konkurrerande krafter arbetar för demokrati: dels de som vill skapa demokrati med hjälp av civilsamhället, dels de som vill bygga länkar mellan civilsamhället och den politiska makten.

Föga överraskande råder det delade meningar om hur demokratiskt Indonesien är, men övergången från diktatur mot demokrati är förstås svår. Förvånande är ej heller att många indoneser betraktar korrupktion och våld som landets kännetecken. Mera överraskande är uppgiften att Indonesien, trots att regeringarna alltid betonat att landet är en enhetsstat, icke är en konsoliderad nation. Alla medborgare upplever alltså inte sig själva som indoneser - det gäller i synnerhet befolkningen i ytterområdena Aceh och Västpapua.

Gabriel Jonsson

Östtimorkommitténs möte

Östtimorkommittén ordnade den 12 november ett öppet medlemsmöte på årsdagen av Santa Cruz-massakern i Dili 1991.

Nedanstående mötesuttalande lästes upp till minne av massakerns offer och alla dem som dött i frihetskampen. Uttalandet skickades efter mötet ut till medierna och riksdagspartierna. En tyst minut hölls för att hedra offren. Därefter talade representanter för Sida och UID om landstrategin för Östtimor som sedan diskuterades.

Mötesuttalande på årsdagen av Santa Cruz-massakern 1991

Östtimor förtjänar vårt stöd!

I dag på årsdagen av Santa Cruz-massakern i Dili hedrades de 270 offren i ett fredligt demonstrationståg till Santa Cruz-kyrkogården 1991, som brutalt angreps och dödadades av indonesisk militär, av Östtimorkommitténs öppna medlemsmöte. Våra tankar gick också till alla övriga som offrat sina liv i kampen för frihet och demokrati i Östtimor.

Kampen för Östtimors frihet och demokrati ska dock inte ses isolerat. Den är blott en del av alla förtrycktas och alla andras kamp. Och offren skall bara ses som en del av alla offer. I Aceh och i Västpapua kräver denna kamp fortfarande många människoliv.

Östtimor är sedan den 20 maj 2002 en självständig stat. Detta efter en kort övergångsperiod efter 24 års brutal indonesisk ockupation. Ockupationen avbröt den komplicerade avkoloniseringsprocess, som hade påbörjats efter hundratals år av portugisisk kolonisation.

Med FN:s och världssamfundets stöd skapades det nya

Östtimor under demokratiska former. Men som ett av världens allra fattigaste länder kommer Östtimor att långsiktigt behöva allt stöd det kan få från omvärlden för att ge befolkningen drägliga levnadsvillkor, utveckla landet och bevara, om inte utveckla, demokratin. Landstrategin för Östtimor är en god början från svensk sida men stödet får inte upphöra när perioden har gått ut.

Stödet behövs också för att östtimoreserna ska kunna hantera minnena och följderna av det omfattande våld som präglat Östtimors moderna historia. Stödet behövs för att den freds- och försoningsprocess, som påbörjades med bland annat svensk hjälp, ska kunna fortsätta. Därigenom skulle kunskapen om våldsdåden öka och möjligheterna att de verkligt ansvariga ställs till svars förbättras.

Belo och Horta

Genom sina insatser i kampen, hedrade med Nobels fredspris 1996 till den katolska kyrkans ledare i Östtimor, biskop Carlos Filipe Ximenes Belo, och den nuvarande utrikesministern José Ramos Horta, för demokratin och en försoning har det östtimoresiska folket, kvinnor och män, gjort sig förtjänt av vårt stöd.

Stockholm
den 12 november 2003

Östtimorkommittén

Gabriel Jonsson

Ordförande

Riksdagsmotioner

Föreningen ett Fritt Papua och Östtimorkommittén utarbetade i augusti-september riksdagsmotionerna "FN:s roll i Papua" respektive "Mänskliga rättigheter i Aceh" vilka sedan skickades till riksdagen för undertecknanden. Lotta Nilsson Hedström (mp) och Lars Ohly (v) undertecknade den förra motionen medan den senare undertecknades av Lotta Nilsson Hedström (mp), Birgitta Olsson (fp) och Berit Jóhannesson (v).

Krav ställs på regeringen

Motionen om Papua ger en bakgrund till konflikten i området och beskriver den aktuella situationen. Den hemställer "att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige skall agera för att FN tar initiativ till en oberoende granskning av FN:s roll i Papua under 1960-talet."

Fem krav

Motionen om Aceh behandlar krigsutbrottet i maj och upprepar de fem krav som ställdes vid demonstrationen mot våldet i Indonesien den 21 augusti (se Merdeka, nr. 20). De fem kraven var ett omedelbart stopp för Indonesiens militära övergrepp i Aceh, en fredlig lösning av konflikten, respekt för de mänskliga rättigheterna överallt, ställande de ansvariga för övergreppen inför rätta och anslutning av Indonesien till den internationella

brottsmålsdomstolen. Dessutom hemställs "att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige skall stoppa all vapenexport till Indonesien." Motionerna behandlas av utrikesutskottet, som därefter ger regeringen sin mening till känna.

Gabriel Jonsson

Fotnot: Riksdagsmotioner finner man på www.riksdagen.se men dessa motioner hade i skrivande stund ej lagts ut.

Sveriges landstrategi för Östtimor

Maria Israelsson från Sida och Ulf Samuelsson från UD talade vid Östtimorkommitténs öppna medlemsmöte den 12 november om Sveriges landstrategi för Östtimor. Den beskriver utvecklingssamarbete med Östtimor. Den nuvarande landstrategin omfattar perioden juli 2002-juni 2005. Maria har helt nyligen börjat arbeta med Östtimor medan Ulf sedan två år ansvarar för Östtimor inom UD.

Vad gäller landstrategier initierar UD sådana genom att göra lämplighetsbedömningar. Sida får sedan i uppdrag att utarbeta en landstrategi enligt UD:s riktlinjer. Detta arbete, som innebär täta kontakter mellan Sida och UD samt omfattande konsultationer med biståndsmottagarna, tar ett år. Sida lämnar då ett förslag till regeringen som beslutar i ärendet och därefter skickar tillbaka landstrategin till Sida.

Svenskt engagemang för Östtimor

Bakgrunden till det svenska biståndet är engagemanget för Östtimor i Sverige genom Östtimorkommittén och riksdagen. År 1999 inleddes utvecklingssamarbete via stödet till FN-missionen UNAMET. Under UNTAET-styret 1999-2002 uppgick biståndet till 123 miljoner kronor och bestod av humanitärt bistånd och katastrofhjälp. Den humanitära fasen är nu "över" och institutionsuppbyggnad är en viktigare uppgift. Biståndet inriktas alltmer mot utveckling: utvecklingsstödet uppgick till 35 miljoner kronor år 2002 och det humanitära biståndet till fem miljoner kronor.

Uppfattningen är att förutsättningar finns för utveckling i Östtimor samt att fred och säkerhet råder i landet. Många givare finns på plats och Östtimor erhåller ett

stort stöd från omvärlden. Stora olje- och gasinkomster förväntas komma landet tillgodo omkring år 2010. Hur tillgångarna i Timorhavet skall fördelas mellan Australien och Östtimor är emellertid en ännu olöst fråga.

Tre mål

Landstrategins tre mål är att säkra freden och stabiliteten, att stärka demokratin och respekten för de mänskliga rättigheterna samt att stärka den ekonomiska utvecklingen. Biståndet, som omfattar 30-35 miljoner kronor per år under tre år, ges via multilaterala kanaler såsom FN och Världsbanken. Förklaringen är att Östtimor saknar kapacitet att administrera bilaterala projekt. Dessutom saknar Sida kapacitet att driva de egna projekten i och med att ingen personal finns på plats. Det finns heller ingen svensk ambassad i Dili utan kontakterna med Östtimor sköts via ambassaden i Jakarta.

Stöd via FN

UD ger även bidrag till FN:s utvecklingsprogram mentorsprojekt i Östtimor. Det uppgår till 26 miljoner kronor under två år till 200 förvaltningstjänster för utländsk expertis, som även arbetar med utbildning. Och stödet till barnfonden UNICEF uppgår till 45 miljoner kronor under åren 2003-2005.

Svenska stödinsatser

Andra insatser under de senaste åren är att civilpolis och militära observatörer har funnits på plats sedan 1999 till en kostnad av en miljon kronor per år. Dessa har arbetat inom UNTAET men har även utbildat en del av den östtimoresiska poliskåren. Sannings- och försoningskommissionen samt veterankommissionen erhåller svenskt stöd. Den senare, som identifierar frihetskämpar

Merdeka & Östtimorinformation

Nr 21 – 2004

och arbetar med att återintegrera dem i samhället, får nu en-två miljoner kronor i stöd, men detta skall höjas till tio miljoner kronor år 2004.

Samarbete har inletts på riksdagsnivå. Talmannen i Östtimors parlament gjorde ett studiebesök i Sverige i oktober 2003. Annat samarbete var när Östtimors dåvarande finansminister förra året besökte Sverige för att studera svensk offentlighetslagstiftning. Hon tvingades dock senare att avgå, men nu finns tecken på att det finns en vilja att återuppta kontakterna.

Budgetstöd

Regeringen beslöt i somras att bevilja Östtimor budgetstöd på tio miljoner kronor under år 2003 utöver det belopp som ges enligt landstrategin. Beloppet utbetalas via Världsbanken. Detta gäller även för andra länders budgetstöd, vilket underlättar administrationen. Vid sidan av de uppräknade stödformerna ges även stöd till norska oljekonsulter på plats i Östtimor. En svensk handelspolitisk studie har också finansierats av UD.

Stöd via EU

Sverige stöder även indirekt Östtimor via EU-biståndet. Under perioden 1999-2001 uppgick EU:s stöd till en miljard kronor, men för åren 2002-2006 väntas biståndet minska till 550 miljoner kronor. Detta har väckt kritik från Östtimors sida, vilket EU bemött med att Östtimor nu får mest bistånd per capita av alla länder i Asien.

Slutligen ger Sverige även stöd till Östtimor genom Caritas och Lärarförbundet, som ju bygger ett Lärarnas hus. En förklaring till att enskilda organisationer inte ger mer bistånd sades vara de komplicerade regler Forum Syd sätter upp för att ge bistånd. Ett exempel är kravet på att ansökande svenska organisationer skall ha lokala enskilda organisationer som samarbetspartners.

Frågestund

Det kom fram att relationerna mellan Sverige och Östtimor är starka. Under de senaste åren har det förekommit täta kontakter med ledarskapet i Östtimor. Flera svenska besök görs nu i Östtimor, som sades betrakta Sverige som "en avlägsen men nära vän." Relationerna är fokuserade på utvecklingsområdet, och är inte så mångfasetterade som de är med exempelvis Thailand. Kontak-

terna äger rum på hög politisk nivå och sällan på låg nivå. FN utgör en viktig kontaktyta för Sverige i Östtimor. De multilaterala kontakterna försvårar direktkontakter mellan Sverige och Östtimor. De direkta kontakterna äger huvudsakligen rum via ambassaden i Jakarta.

FN-organen ansvarar för koordinationen av biståndet till Östtimor, vilket är en svår uppgift. Sverige koordinerar vanligtvis sitt bistånd med det som övriga nordiska länder ger. Uppgiften underlättas av att länderna har ambassader i samma hus i Jakarta. Överlappningar av biståndet är dock svåra att undvika.

Regeringen beslöt i somras att bevilja Östtimor budgetstöd på tio miljoner kronor

Ekonomisk utveckling

Stöd till utbildning är ett sätt för Sverige att bidra till att skapa ekonomisk utveckling i Östtimor. Däremot är det svårt att stödja småföretagsverksamhet, eftersom småföretag nästan helt saknas i landet. Kineser, som i flera länder i Sydostasien är duktiga småföretagare, fanns i Östtimor före den indonesiska invasionen 1975. En del av de som då flydde har nu återvänt. Uppfattningen framfördes att kulturstöd behövs, eftersom kultur formar den nationella identiteten.

När det gäller utvärderingar av landstrategier görs bedömningar innan de antas, medan de pågår och när de är avslutade. Man gör en resultatanalys av utvecklingserfarenheterna; en resultatanalys kommer att bli basen för nästa landstrategi som börjar diskuteras i mitten av år 2004. Sida utgår från ett femårigt utvecklingsperspektiv när landstrategin har gått ut. De svenska insatserna inom ramen för innevarande landstrategi går ej ännu att utvärdera på makronivå.

Oro för FN-nedtrappning

Ett orosmoment i Östtimor är vad som skall hända när FN-närvaron trappas ner i maj 2004. Sverige har ännu ej tagit något initiativ på hög FN-nivå för att bromsa FN-uttåget, men diskussioner har förekommit i frågan. Utvecklingsinsatserna kommer att bestå även om FN-insatsen minskar. Generalsekreterare Kofi Annan vill att FN skall vara kvar i Östtimor. Faktum är att Östtimor uppfattas som en framgångsrik FN-insats.

Gabriel Jonsson

Fotnot: Landstrategin finns på kommitténs hemsida <http://www.algonet.se/~tpollak/OTK>

Författarbesök från Östtimor

Författaren Luis Cardoso, som är född i Östtimor men sedan 28 år bor i Portugal, besökte Sverige i november.

Cardoso var inbjuden av bokförlaget Tranan som har gett ut hans av svenska kritiker rosade bok Krönika om en överfart (se Merdeka, nr. 17-18) och Uggleögon, vildkattsögon. Luis modersmål är tetum men alla hans böcker är skrivna på portugisiska. Två av dessa är översatta till svenska av Irene Anderberg. Boken Överste Santiagos sista död, som ännu inte är översatt, avslutar hans trilogi.

Mötet med Östtimorkommittén

Luis, som är född 1958, representerade tidigare den samlade motståndsrörelsen CNRM i Portugal men är nu ej politiskt aktiv. Enligt Luis är den allra viktigaste frågan i Östtimor nu att skapa arbetstillfällen. Han betonade att det finns många sociala behov att möta. På landsbygden behövs vattenledningar, elektricitet, skolor och hälsovård. Stöd till jordbruket och skogsplantering är också av yttersta vikt.

Östtimor måste utveckla för landet unika produkter. Ett problem är att det tidigare så betydelsefulla sandelträet nu är borta. Kaffe är en viktig inkomstkälla och det gäller att vidareutveckla kaffeodlingen. Turism kan komma att bli en inkomstkälla - t.ex. till platser i bergen där strider ägde rum under ockupationsåren 1975-1999.

Föreläsning på Stockholms stadsbibliotek

Genom att Luis föräldrar hade olika modersmål fungerade tetum som familjens lingua franca. Luis lärde sig i skolan portugisiska, som han även fick skriva uppsatser på. Han gick senare i en jesuitskola och lärde sig flera språk. På grund av revolutionen i Portugal år 1974 kunde Luis inte studera klart i Östtimor. I stället åkte han till Portugal för att studera.

Luis var då den indonesiska invasionen ägde rum 1975 i Portugal, där han på det diplomatiska planet verkade för Östtimor. Detta arbete förde honom samman med José Ramos Horta. Enligt Luis själv är hans viktigaste insats för Östtimor att han på Hortas inrådan lyckades få till

stånd ett möte mellan Nelson Mandela och Xanana Gusmao när Xanana satt fängslad medan Mandela var inbjuden till Jakarta av president Suharto år 1997.

Luis författarskap

Luis ville dock bli författare och 1997 kom Krönika om en överfart ut. År 2001 gavs Uggleögon, vildkattsögon ut medan Överste Santiagos sista död är från 2003. Luis berättade att FN-anställda i Östtimor han träffade när han besökte landet hade läst hans första bok och upplevde den som en god förberedelse för tjänstgöringen.

Medan Krönika om en överfart är en självbiografisk bok handlar Uggleögon, vildkattsögon om kvinnor i Östtimor. En kvinna - "Uggleögon" - berättar i jagform om sitt liv redan före sin födelse. Det traditionella samhället beskrivs. Boken innehåller tidsförskjutningar och framtidsbilder. Märkliga saker sker som kvinnan emellertid icke kan se. Hon lämnar Östtimor i tonåren och träffar på båten på väg till Portugal en portugisisk löjtnant - "vildkattsögon." Politik är ett tema i boken. Luis högläste ett avsnitt vardera ur sina två första böcker varefter Irene läste upp avsnitten på svenska.

Överste Santiagos sista död blev positivt emottagen i Portugal. Denna innehållsrika bok betraktades av recensenterna som "ett bidrag från Östtimor till världslitteraturen." Santiago hade arbetat med portugiserna, vilka dock inte kunde återvända efter 1975. Han fick därför vänta på deras återkomst. Under tiden blir Santiago utnämnd till överste.

Tetum - portugisiska

Luis bedömer att det kommer att ta 20 år att utveckla tetum som ett standardspråk. Det är naturligt för honom att skriva på portugisiska men att överföra ljud från tetum till portugisiska är besvärligt. Just när det gäller ljud skiljer sig Luis från andra författare i Portugal. Han försöker därför berika den portugisiska litteraturen genom att överföra ljuden enligt principen att de skall avvika från sina närmaste portugisiska motsvarigheter.

Gabriel Jonsson

Grova övergrepp i Papua

Enligt Komnas HAM, Indonesiens nationella kommission för mänskliga rättigheter, begick den indonesiska armén och polisen grova övergrepp i Papua år 2001 och 2003. De påstådda övergreppen ska nu undersökas grundligare.

I september genomförde Komnas HAM undersökningar på plats i Papua gällande misstänkta övergrepp i Waisor (2001) och i Wamena (2003). En första preliminär slutsats är att det har förekommit grova övergrepp. Den indonesiska polisen och militären tros ha utfört både tortyr och utomrättsliga avrättningar.

Ett femtiotal torterades

Enligt Komnas HAM så dödade den indonesiska armén sju personer, torterade ett femtiotal och tvingades tusentals på flykt i Wamena-området under april-juni 2003. Våldsamheterna ägde rum i samband med militäraktioner efter en större vapenstöld i Wamena, som gerillarörelsen OPM påstås ligga bakom.

I Waisor-området, uppger Komnas HAM, att tre personer dödats, 16 personer torterats och dussintals hem

bränts ned i jakten på OPM-medlemmar. Klappjakten pågick under två månaders tid och inleddes efter en attack den 13 juni 2001 då sex indoneser från den halvmlitära styrkan Brimob dödade av misstänkta OPM-medlemmar.

Militären ska granskas

Komnas HAM har meddelat president Megawati Sukarnoputri att man har för avsikt att närmare granska militären och polisens agerande i Wamena och Waisor. Den indonesiska regeringen uppmanas också stödja den fortsatta utredningen.

Indonesiens säkerhetsminister Susilo Bambang Yudhoyono säger i en kommentar till den preliminära rapporten att övergrepp av den indonesiska armén ”inte kan rättfärdigas”, även om den bara gör sitt jobb. Samtidigt säger han - motsägelsefullt, som dagstidningen Jakarta Post uttrycker saken - att ”i konfliktområden som i Papua och Aceh kan det inte undvikas att det sker sammanstötningar som sträcker sig utanför acceptabla nivåer.”

Thomas Petersson

OPM-soldater dödade

Våldsamheterna i området kring Wamena i centrala Papua fortsätter.

Den 5 november sköts tio OPM-soldater ihjäl vid ett indonesisk bakhåll, den lokale OPM-ledaren Yustinus Murib var en av de som dödade.

På en bild som publicerats i indonesiska dagstidningar håller indonesiska soldater från elitstyrkan Kopassus nöjda upp Muribs döda kropp, som vore det en jakttrofé. Bilden har upprört känslorna, och den indonesiska armén har fått hård kritik för sitt omänskliga agerande mitt framför kameran. Jakarta Post skriver till exempel att ”även i det mest brutala krig så är ett liknande beteende oacceptabelt.”

Attack mot landsby

Attacken mot de misstänkta OPM-medlemmarna skedde i närheten av en by drygt två mil utanför Wamena.

Ett femtiotal medlemmar från den indonesiska elitstyrkan Kopassus deltog i aktionen, som genomfördes med stöd av en militär underrättelserapport som hävdade att Yustinus Murib och hans underlydande planerade attacker mot mål i Wamena, huvudort i Baliemdalen.

Brev till FN

Yustinus Murib sköts ihjäl en månad efter att han i ett brev uppmanat FN att verka för fredliga förhandlingar mellan Indonesien och den västpapuanska självständighetsrörelsen. Muribs uppges, enligt den australiensiska solidaritetsorganisationen AWPA, ha lämnat den väpnade kampen bakom sig för att istället uppmana den indonesiska regimen till en fredlig dialog. Enligt AWPA visar dödsskjutningarna att den indonesiska regimen inte vill lösa Papuas politiska problem genom samtal.

Thomas Petersson

Åtta döda i jordskred

Åtta anställda vid Freeports gruva i Papua omkom vid ett jordskred den 8 oktober.

Jordskredet inträffade på hög höjd tidigt på morgonen den 8 oktober. En lavin bestående av jord, lera och klippblock svepte med sig allt som kom i dess väg. Totalt begravdes 14 personer under massorna, varav åtta omkom.

En miljöorganisation i Indonesien (Walhi) skyller olyckan på bristande miljöhänsyn från det amerikanska

gruvbolaget Freeports sida. Organisationen beskyller företaget för att utvinna malm i alltför hög takt.

Freeport menar att olyckan uppstod på grund av extremt väder, med kraftiga skyfall och hårda vindar.

Thomas Petersson

Bekanta ansikten i Västpapua

Den före detta indonesiske polischefen på Östtimor, Timbul Silaen, har nyligen utnämnts till polischef i Västpapua. Utnämningen annonserades den första december, d.v.s. samma dag som Västpapua år 1961 proklamerade sin självständighet från Nederländerna.

Förutom Timbul Silaen befinner sig Eurico Guterres, ledare för den pro-indonesiska milisen "Aitarak" i Östtimor, i Västpapua.

Den avgående polischefen Budi Utomo meddelar att Eurico Guterres har ansökt om tillstånd att få bilda en milisgrupp med namnet "Front Pembela Merah Putih" [FPMP]. Det betyder "Front för att försvara rött och vitt" - rött och vitt är den indonesiska flaggans färger.

Ställda inför rätta

Både Eurico Guterres och Timbul Silaen ställdes inför rätta i den ad hoc-domstol som upprättades i Jakarta 2002 med anledning av våldet i Östtimor år 1999. De anklagades för grova brottshandlingar mot civilbefolkningen och självständighetsanhängare på Östtimor mellan april och september 1999. Anklagelsepunkterna omfattade bl.a. mord, summariska avrättningar, förstörelse av egen-

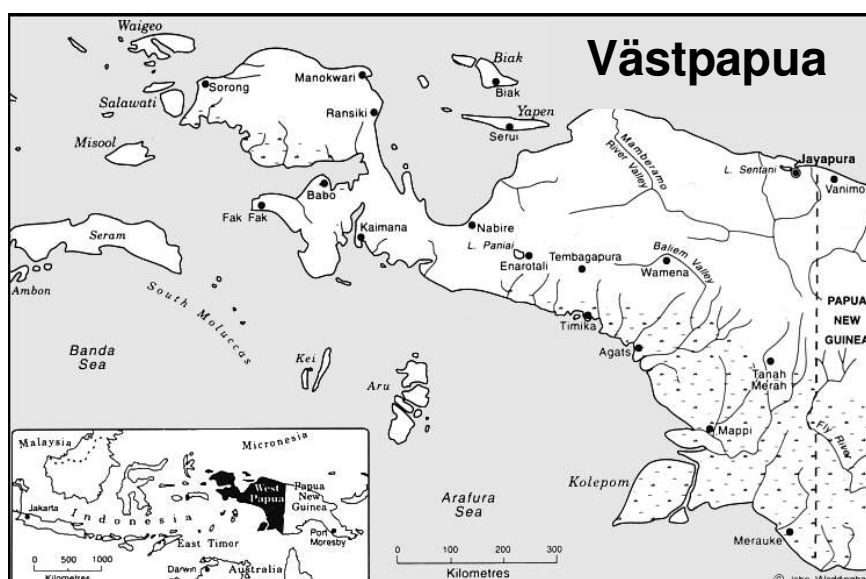
dom och tvångsdeportering av civilbefolkningen.

10 års fängelse

Domstolen dömde Guterres till tio års fängelse, men han är fortfarande på fri fot i väntan på att högre instans skall behandla hans överklagande. Däremot är Timbul Silaen frikänd från alla anklagelser.

Uppgifter från staden Timika, som ligger i det kopparrika gruvområdet i centrala Västpapua, säger att Guterres har rekryterat 200 milismän där. Man befarar att bildandet av milisgrupper skulle kunna förvärra våldet i Västpapua ytterligare.

Hendrik Amahorseja

Ingen lösning i sikte i Aceh

Få uppgifter har kommit ut om läget i Aceh efter krigsutbrottet den 19 maj, eftersom den indonesiska regeringen ju begränsat tillträdet till området för såväl journalister som hjälparbetare. Rapporteringen berättar om övergrepp i stor skala och i månadsskiftet september-oktober uppskattades 1200 personer ha dödats.

Oklarhet rådde beträffande antalet civila dödsoffer, men en oberoende uppskattning i november angav 300-400 personer. Till följd av de civila dödsoffren har olika aktionsgrupper, som verkar för freds- och miljöfrågor, samt kulturella organisationer i Indonesien protesterat mot våldet.

Kvinnor protesterar i Aceh 2001

Ändå förlängdes krigstillståndet, som hade utlysts den 19 maj, i början av november för ytterligare sex månader. Krigskostnaderna beräknades då ha uppgått till 285 miljoner USA-dollar.

Ingen lösning

Inte ens ingenting tyder emellertid på att den indonesiska militären skulle vara på väg att besegra GAM utan våldet tycks snarare ha förstärkt självständighetskraven. Utsikterna till nya samtal om en fredlig lösning av konflikten i Aceh, som kallats "Asiens långvarigaste inbördeskrig," är små. Dessutom är konflikten mer komplicerad än vad som brukar framkomma i nyhetsrapporteringen: omkring en fjärdedel av befolkningen är icke-aceheser och stöder endast till ringa del GAM. Och inte alla de som vill ha ett oberoende Aceh betraktar GAM som det rätta medlet för att uppnå självständighet.

Acehfrågan i Europaparlamentet

Ett av de få internationella fora i vilken Acehfrågan har diskuterats sedan krigsutbrottet är Europaparlamentet, dock utan att indonesiska representanter har deltagit. Malik Mahmud, premiärminister i Acehs exilregering, uttryckte i sitt tal i parlamentet i oktober sin tacksamhet över den resolution det hade antagit i juni. Resolutionen krävde att förhandlingarna mellan den indonesiska regeringen och GAM återupptas och att den indonesiska militären drar sig ur Aceh.

Talet refererar till övergreppen mot de mänskliga rättigheterna och den prekära humanitära situationen i Aceh. Det understryks att GAM vill lösa konflikten på fredlig väg och att Indonesien bär ansvaret för de misslyckade samtalen i Tokyo som föregick krigsutbrottet. Vidare sägs det att GAM har ett starkt folkligt stöd och inte är ansvarigt för de övergrepp som indoneserna samt vissa andra anklagar rörelsen för. Malik Mahmud menar att, om sådana övergrepp hade begåtts, skulle dessa ha underminerat det folkliga stödet för GAM. Delegaterna från Frankrike och Nederländerna kommenterade syrligt talet med "att vi respekterar till fullo Indonesiens integritet och suveränitet och stöder inte rebellerna men vill lyssna till andra uppfattningar."

Fem viktiga krav

Fem krav ställs i talet: att en internationell undersökningskommission skall skickas, att den indonesiska regeringen skall förmås acceptera humanitärt bistånd till Aceh, att den skall tvingas ställa de ansvariga för övergreppen mot de mänskliga rättigheterna inför rätta, att inga vapen skall säljas till Indonesien och att en neutral regering skall erbjuda sig att agera som medlare i fortsatta samtal.

Sedan kraven ställdes har påtryckningar gjorts för att Indonesien skall avbryta krigföringen i Aceh och lösa konflikten med fredliga medel. EU, Japan och USA påminde i ett gemensamt uttalande i början av november president Megawati Sukarnoputri om att hon i augusti i parlamentet hade lovat att så snart som möjligt avbryta krigstillståndet. Uttalandet krävde att Aceh skall öppnas för internationella organisationer och NGOs så att de kan verka för att humanitärt bistånd kommer in, att civila institutioner återupprättas och att lagen respekteras.

Ny Europaparlaments- resolution

Senare i november uppmanade en ny resolution i Europaparlamentet Indonesiens regering att avbryta krigföringen, dra undan sina trupper, återuppta samtalen med GAM och dra in civilsamhället - i synnerhet kvinnorna - i fredsprocessen. Resolutionen krävde även att biståndsorgan, fristående människorättsobservatörer, diplomater, journalister, FN-organ samt NGOs som kan skydda civila skall få tillträde till Aceh och att de ansvariga för kränkningarna av de mänskliga rättigheterna i området

skall ställas inför rätta.

Den amerikanska kongressen arbetade i november på att få ihop underskrifter till en resolution med kravet att Indonesiens regering och GAM "omedelbart deklarerar eld upphör i Aceh, upphör med övergreppen mot de mänskliga rättigheterna och återgår till förhandlingar, i vilka det acehniska civilsamhället och omvärlden aktivt deltar." Krav ställdes vidare på att krigstillståndet skall hävas och de indonesiska trupperna dras undan.

Gabriel Jonsson

Kommande valet i Indonesien

I år hålls det allmänna val i Indonesien. Medborgare, som är myndiga i enlighet med valbestämmelserna, kan kandidera och rösta i valet.

De som är myndiga men varken får kandidera eller rösta är de före detta politiska fångarna som fängslades 1965/1966. De är ej röstberättigade på grund av sitt förflutna som kommunister eller för sina sympatier med den socialistiska ideologin eller för att de av någon anledning hade fängslats då.

Inte heller militärer i aktiv tjänst får rösta. Enligt den indonesiska militärens doktrin måste den vara neutral och skall ej blanda sig i landets politik. Därför är militären ej röstberättigad.

Val i april och juli

I april hålls parlamentsval, i vilket folket skall välja representanter till parlamentet [DPR- Dewan Perwakilan Rakyat] och folkets rådgivande församling [MPR - Majelis Permusyawaratan Rakyat]. I juli hålls landets första direkta presidentval.

Ungefär 250 politiska partier hade anmält sig för att delta i parlamentsvalet. Efter att den Allmänna Valkommissionen [KPU - Komisi Pemilihan Umum] hade gjort sina granskningar, var det bara 24 partier som uppfyllde villkoren för att få delta i valet.

De politiska skillnaderna mellan partierna som deltar i valet kan indelas i två grupper. De flesta har deklarerat att deras grundprinciper och handlingar baseras på den statliga filosofin "Panca Sila." Den andra gruppen har islam som ideologi och politisk inriktning.

500 platser i parlamentet

Partierna konkurrerar om 500 platser i parlamentet och 700 i folkets rådgivande församling. Vad gäller de 700 platserna i MPR röstar man bara om 200 platser, d.v.s. 135 för provinsernas representanter och 65 för särskilda intresseorganisationers. Resterande 500 platser är vikta för parlamentsledamöterna.

Under Suhartos tid vid makten var 100 platser i parlamentet reserverade för militären, men nu har de inga alls. Enligt Suharto överensstämde denna ordning med den militära doktrin som kallas "Dwi Fungsi" [eng. "dual function"] och som säger att militären är den stabiliserande och dynamiska faktorn i det indonesiska samhället.

Fördelningen av antalet platser för representanter från provinserna har orsakat ett visst missnöje. Några provinser har hotat med att de inte vill delta i valet om deras krav på antal platser inte garanteras. Dessa provinspolitiker menar att om de inte får ett tillräckligt antal platser kan det leda till att de regionala intressena inte uppmärksammas i parlamentet och folkets rådgivande församling.

Oklara politiska program

Trots att de politiska partierna har sagt vilka politiska grundlinjer de står för, är det inte lätt att få en uppfattning om vad de egentligen vill de göra om de vinner valet eller blir invalda i parlamentet när det t.ex. gäller landets ekonomiska och politiska situation. Indonesien har ungefär 200 miljarder dollar i utlandskuld, utbredd korruption, massarbetslöshet, omfattande fattigdom och väpnade interna konflikter. Många

utländska företag har lämnat landet, få vill investera. Den politiska instabiliteten gör att utländska turister inte vill besöka Indonesien. Hoten mot utländska turister från vissa fundamentalistiska religiösa grupper har ej försvunnit.

De politiska partiernas valkampanjer är mer inriktade på att propagera för sina presidentkandidater än att informera folk om sina vallöften. I kampanjen har det förekommit slagsmål mellan rivaliserande partier.

Presidentkandidater

Presidentkandidaterna är många, däribland den nuvarande presidenten Megawati Sukarnoputri. Hon skall tävla mot kandidater inom sin familj, d.v.s. sina egna systrar Sukamawati och Rahmawati. Före detta överbefälhavaren, den pensionerade generalen Wiranto, är en annan kandidat.

Akbar Tanjung, talman i parlamentet är ett annat namn, trots att han är dömd till ett tvåårigt fängelsestraff p.g.a. korruption. Han struntar i tingsrättens beslut och är fortfarande på fri fot samt arbetar vidare. Kanske för att förstärka sin politiska ställning inför det kommande valet har han skaffat sig titeln prins av ett av de små sultanaten i centrala Java.

MPR:s talesman Amien Rais är också med i kampen om presidentposten, samma sak gäller landets minister för politik och säkerhet, Bambang Susilo Yudhoyono. Nyligen har det meddelats att den förre diktatorn general Suhartos dotter också vill ställa upp i presidentvalet. Hon heter Siti Hardiyanti Rukmana, men är mera känd under namnet Tutut.

Kampanj för att rösta blankt

Med tanke på att de flesta av kandidaterna till både parlamentet och presidentposten har militär bakgrund eller hade nära relationer till Suharto när han styrde samt otydliga politiska program för vad de vill göra om de blir valda, har vissa grupper lanserat kampanjer för att rösta blankt. De nuvarande makthavarna har sagt att sådana attityder är kriminella handlingar.

Under general Suhartos regeringstid brukade det allmänna valet kallas för en "demokratifest." Det är inte alls klart att årets val och deras efterspel verkligen kommer att bli den riktiga demokratifest som landets befolkning förväntar sig.

Hendrik Amahorseja

Det indonesiska samhället i Guds namn

1945 proklamerade Indonesien sin självständighet från den holländska kolonialmakten. Inom ramen för den proklamationen krävde vissa muslimska politiska grupperingar att Indonesiens konstitution skulle baseras på muslimska lagar, d v s syariah.

Förslaget möttes av motstånd från nationalistiska, vänsterpolitiska grupperingar och kommunistpartiet och blev ej antaget. Man befarade att om landets författning baseras på de muslimska lagarna skulle det kunna leda till att den del av landet som bebos av icke-muslimsk befolkning inte skulle ansluta sig till statsbildningen Indonesien.

Blodig statskupp

Under det kalla kriget och i samband med utvecklingen i världen, särskilt i Sydostasien, övertog general Muham-

mad Suharto statsmakten genom en mycket blodig statskupp i Indonesien.

Statskuppen fick starkt stöd från landets religiösa grupper, särskilt de muslimska organisationerna. Dessa grupper mördade tillsammans med militären hänsynslöst ungefär en miljon människor. Runt om i landet sattes hundratusentals människor i fängelser och koncentrationsläger i många år utan rättegång.

De som blev offer för statskuppen var kommunister, fackföreningsfolk, vänsternationalister, bönder, studenter, arbetare etc. Kort sagt alla som tillhörde, eller misstänktes tillhöra politiska partier som samarbetade med vänsterorganisationer. Inte bara de, men också vanligt folk som någon gång hade deltagit eller varit på möten eller aktiviteter som arrangerades av dessa organisationer blev offer.

Fem principer

För att rättfärdiga dessa brutala handlingar, sägs det att de var nödvändiga för att befria landet från kommuister och deras inflytande samt för att rädda landets konstitution från 1945 och för att garantera den statliga filosofin "Panca Sila" [Fem principer]. I korthet lyder dessa principer: (1) tro på en enda Gud, (2) humanism, (3) nationell enhet, (4) representativt styre och (5) social rättvisa.

Orde Baru

Med statskuppen lanserade de nya makthavarna en ny politisk ekonomisk ordning, som kallas Den nya ordningen [Orde Baru]. Landet öppnades med förmånliga villkor för utländska investeringar. I skuggan av dessa förändringar infördes den obligatoriska regeln för medborgarna att de måste tillhöra någon religion. Detta är angivet på id-kort och i pass.

Fem religioner erkänns

Officiellt erkänner regeringen fem religioner - islam, katolicism, protestantism, hinduism och buddism. Andra religioner som t ex konfucianismen, som en stor del av Indonesiens befolkning med kinesisk härkomst bekänner sig till, är ej inkluderade.

Befolkningmässigt är Indonesien ett av världens folkrikaste länder med 220 miljoner invånare, varav mellan 80 och 90% är muslimer.

Soeharto var makten i Indonesien 1967-1998

Religiösa motsättningar

Förhållandet mellan de troende i landet, d v s mellan majoritet och minoritet är långt i från det som kallas humanism och social rättvisa som fastslås i de fem principerna. Dessa förhållanden kan man statistiskt observera i följande tabell, angående antal kyrkobränder, vandalisering eller kyrkor som tvingats att stängas under olika regeringar:

Sukarnos regering, 17 augusti 1945 - 7 mars 1967: 2 kyrkor

Suhartos regering, 7 mars 1967 - 21 maj 1998: 456 kyrkor

Habibies regering, 21 maj 1998 - 20 oktober 1999: 156 kyrkor

Gus Durs regering, 20 oktober 1999 - 23 juli 2001: 232 kyrkor

Megawatis regering, 23 juli 2001 - september 2002: 39 kyrkor

Källa: "Beginikah Kemerdekaan Kita?" [Är detta frihet?] Redaktör: Dr. Med. Paul Tahalele & Drs. Thomas Santoso, M.Si.

Förlag: FKK Surabaya.

Kyrkor brändes

Kyrkor brändes ner eller tvingades att stängas. Det har även ägt rum många andra incidenter som exempelvis i Jakarta i maj 1998. Indonesier av kinesisk härkomst attackerades, deras butiker plundrades och brändes ner av muslimska grupper. Många kvinnor blev våldtagna. Det sägs att gärningmännen i sina brutala handlingar skrek religiösa slagord.

Regeringen gav fri lejd för muslimska militanta Jihad-grupper att kriga mot kristna på Moluckerna och i den centrala delen av ön Sulawesi. Kriget på Moluckerna ledde till att tiotusentals människor dog samt att 500.000 blev flyktingar. Lyckligtvis har kriget på Moluckerna nu upphört, och de militanta islamisterna har lämnat området. Men på den centrala ön Sulawesi intensifieras attackerna mot kristna byar.

De muslimska lagarna som föreslogs när Indonesien bildades var ej accepterade, men nu implementeras de steg för steg i utbildningslagen och den nya kriminalallagen. Det muslimska prästerskapsrådet [MUI] har deklarerat Fatwa som förbjuder muslimer att hälsa på kristna under julens och nyårets högtider.

Inför valet

Inför parlaments- och presidentvalen i Indonesien 2004 sägs det, enligt tidningen Kompas den 23 oktober 2003, att vissa muslimska organisationer som inkluderar Abu Bakar Ba'asyir, ledaren för Jemaah Islamiah som dömts till fängelsestraff för att ha samarbetat med Al Queda och att hans organisation var inblandad i bområdet på Bali, har understrukt att 2004 års val hålls för att befästa Syriahlagarna i landet.

Med en sådan utveckling kanske man kan konstatera att demokrati och rättvisa i Indonesien fortfarande är en abstrakt dröm bakom horisonten.

Hendrik Amahorseja

Avsändare:
Östtimorkommittén
C/o Pollak
Wibomsväg 12
171 60 Solna

Ny bok om Västpapua

Indonesia Commission: Peace and Progress in Papua

Är en under år 2003 utgiven bok som finns att låna vid Utrikespolitiska institutet. Bokens syfte är att ge riktlinjer för hur en fortsättning av konflikten i Västpapua skall kunna undvikas. Författare är Dennis C. Blair och David L. Phillips, ordförande för respektive projektansvarig vid den oberoende Indonesia Commission som sponsrats av Council on Foreign Relations, Center for Preventive Action i New York. Council on Foreign Relations är ett från regeringen fristående organ med syfte att främja kunskap om internationella förhållanden och att bidra till utformningen av den amerikanska utrikespolitiken, för vilken Indonesien är ett viktigt land.

Politisk utveckling och aktörer i Västpapafrågan

Ett råd bildades år 2000 för att verka för Västpapas självständighet. En autonomilag antogs 2001. Enligt lagen skall 80% av intäkterna från fisket, gruvdriften och skogsbruket komma Västpapua till del samt 70% av olje- och gasinkomsterna.

Flera länder, organisationer, banker, företag och NGO:s är på olika sätt inblandade i Västpapafrågan. USA kan genom de nära kontakterna med Indonesien påverka den politiska och den ekonomiska situationen i

landet. Ingen internationell organisation arbetar för Västpapas självständighet. Världsbanken har lånat ut stora belopp till Indonesien sedan 1967. Bland utländska företag verksamma i Västpapua kan nämnas det amerikanska gruvbolaget Freeport och British Petroleum. Ett par utländska NGO:s som arbetar med humanitär hjälp, miljövard och konfliktförebyggande åtgärder finns på plats.

Autonomilag måste genomföras

Autonomilagen har varit svår att genomföra p.g.a. ömsesidig misstro, de politiska prioriteringarna i Jakarta och bristen på lokal kompetens. Detta har skapat ytterligare frustration i Västpapua, som är Indonesiens näst efter västra Nusa Tenggara fattigaste provins. Författarna betonar att det är nödvändigt att genomföra autonomilagen för att undvika en fortsatt konflikt. De ger en rad rekommendationer riktade till aktörerna i Västpapafrågan för hur det skulle kunna ske. Men med tanke på att kärnan i Västpapaekonflikten är den regisserade folkomröstning som hölls år 1969, men som knappast omnämns alls i boken, är ståndpunkten diskutabel. Man finner även rekommendationer för hur västpapuanernas inflytande över ekonomin skulle kunna öka och de sociala förhållandena förbättras.

Militär och rättsväsende

Militären har begått många övergrepp i Västpapua utan att de ansvariga ställts inför rätta. Förtroendet för rättsväsendet är därför svagt. Rekommendationer för att reformera militären och rättsväsendet finns med. Med tanke på den begränsade litteraturen om Västpapua är boken intressant att läsa, men man måste betänka att den är ett policydokument och inte en bok som tillför något särskilt nytt om konflikten i området.

Gabriel Jonsson